

Oslo, 8. februar 2024

Innspill til handlingsplan mot antisemittisme

Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL) samler bredden av tros- og livssynssamfunn i Norge gjennom våre 15 medlemssamfunn, med til sammen rundt 80% av befolkningen som medlemmer, til dialog og politisk arbeid for likebehandling. Det gjør vi under en forståelse om at vi ønsker å bygge et livssynsåpent samfunn med plass for oss alle, uavhengig av hva vi tror på eller ikke tror på. Flere tiår med dialog mellom ledere og representanter fra tros- og livssynssamfunnene har gjort samarbeidet robust. Dialogen gir ledende skikkelser i norske tros- og livssynssamfunn kjennskap til hverandre, innsikt i hverandres perspektiver, og en erkjennelse av at det er en lang rekke utfordringer som man kun kan løse sammen. Vissheten om at man har noe verdifullt å miste er et incentiv for å besinne seg, både i ord og handling. Det lange og pågående dialogarbeidet gjør det norske samfunnet bedre rustet i møte med kriser som skaper store vanskeligheter i andre europeiske land.

Arbeidet mot antisemittisme er pågående og uten noen synlig ende. Det er nemlig ikke slik at man kan ta et endelig oppgjør med farlige tanker og ytringer, selv om man svært gjerne skulle sett at det var slik. STL er derfor positive til arbeidet med en ny handlingsplan mot antisemittisme, og anser det som viktig at hets og diskriminering på religiøst grunnlag blir tatt på alvor.

HL-senterets undersøkelse av holdninger til jøder i Norge fra 2022 viser en nedgang i negative holdninger til jøder, men finner også at jøder til stadighet møter antisemittisme, diskriminering og hets. Samlet er det 9,3 prosent i den norske befolkningen som har det som kan betegnes som utpregede fordommer mot jøder. Blant muslimer er det en klart høyere andel, hvor 26,8 prosent skårer høyt på fordommer mot jøder. Samtidig viser tallene at antisemittisme blant muslimer i Norge først og fremst relaterer seg til en forståelse av internasjonale forhold, og i liten grad får utslag for mellommenneskelige relasjoner i form av sosial avstand. Norske jøder forteller at det etter 7. oktober-angrepet har vært en eksponentiell økning av uønskede hendelser. Det er bekymringsverdig, i strid med det livssynsåpne samfunnet, og det bør ansprende til handling.

Tiltak mot hatefulle ytringer

Tros- og livssynstilhørighet er en viktig dimensjon ved menneskers liv. Man må kunne vise frem denne siden ved seg selv uten å behøve å frykte for konsekvenser – som det å utløse hatefulle ytringer. Et mål ved handlingsplanen bør derfor være at alle bør kunne leve ut og uttrykke sin tro eller sitt livssyn uten frykt for å bli utsatt for verken diskriminering eller hets og hatytringer.

Når vi spør våre medlemmer om temaer de synes det er viktig at vi som paraplyorganisasjon jobber med politisk, kommer ofte «bekjempelse av hatprat» høyt opp på lista. Derfor er det bra at representantene vektlegger tiltak for å forebygge, bekjempe og respondere på hatefulle

ytringer. Det er likevel viktig å understreke at religions- eller livssynskritikk ikke er ensbetydende med hatefulle ytringer. Det finnes kritikkverdige forhold i tros- og livssynsmiljøer. De skal adresseres både innenfra og utenfra. Likeledes er det legitimt å kritisere både hellige tekster og skikkelser, lære og praksis. Ingen er tjent med at det dannes en forestilling om at kampen mot hatefulle ytringer er en fordekt kamp mot legitim religions- eller livssynskritikk. Dette må man være seg bevisst, og det bør klart og tydelig kommuniseres at det ikke er hensikten med denne handlingsplanen.

Kompetanseheving og kritisk tenkning

Jødehat og antisemittisme angår alle og kan dukke opp i mange miljøer. Politikere og ledere, ikke minst ledere i tros- og livssynsmiljøene, har et særlig ansvar for å gå frem som gode eksempler på hvordan man omtaler andre, og hvordan man håndterer uoverensstemmelser på en konstruktiv og respektfull måte. Det er derfor vi driver med dialogarbeid og blant annet har tatt initiativ til kompetanseheving om antisemittisme for religiøse ledere. Kompetanseheving innenfor politi, men også for domstol, journalister og politiske miljøer ønskes velkommen. Berøringsangst og manglede faktisk kunnskap om vårt felt fremkommer for ofte.

I STL har vi lang erfaring med at vi kan finne sammen og samarbeide til tross for ulikheter, ettersom vi har bygd det vi kaller «uenighetsfellesskap». Det gir oss grunn til å anbefale trening i frie ytringer, kritisk tenkning og kildekritikk for skoleelever, studenter og andre. Det kan bidra til minst to viktige lærdommer; å skille sak og person, og å forstå andres standpunkter uten nødvendigvis å være enig. Det må nødvendigvis utvikles opplegg og ressurser for å gjennomføre disse tiltakene. Vi vil anbefale dialogisk metode som en av flere tilnærminger, og her har vi, med over 27 år med dialogerfaring, ressurser og kompetanse å bidra med. Det er også viktig å samarbeide med de gode tiltakene som allerede finnes, som f.eks. Dembraprojektet, jødiske og muslimske veivisere, Dialogpilotene og andre.

Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn ønsker lykke til med arbeidet med handlingsplanen og bidrar gjerne i prosessen videre.

Med vennlig hilsen,
Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn v/

Trond Enger
styreleder

Niels Fredrik Skarre
fungerende generalsekretær